

Sint Nicolaasga (Fr.), De Takomst

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

2006-08/19

*Sint Nicolaasga (Fr.), De Takomst
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van Buro Vijn

Steekproefrapport 2006-08/19

ISSN 1871-269X

auteurs: drs. Richard Exaltus & drs. Caroline Tulp
(senior archeologen)

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, 11 september 2006

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.
De Steekproef aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de
toepassing van de adviezen of het gebruik van de
resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon

050 - 5779784

fax

050 - 5779786

internet

www.desteekproef.nl

e-mail

info@desteekproef.nl

kvk

02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens	1
2. Bureauonderzoek	3
2.1 Bronnen	3
2.2 Resultaten bureauonderzoek	3
2.3. Archeologisch verwachtingsmodel	5
3. Veldonderzoek	6
3.1 Plan van Aanpak	6
3.2 Resultaten veldonderzoek	6
4. Conclusies en Advies	8

Appendix: boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN 5104

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Buro Vijn, vertegenwoordigd door de heer T. de Jong, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in plangebied De Takomst te Sint Nicolaasga. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande ontwikkeling tot woonlocatie.

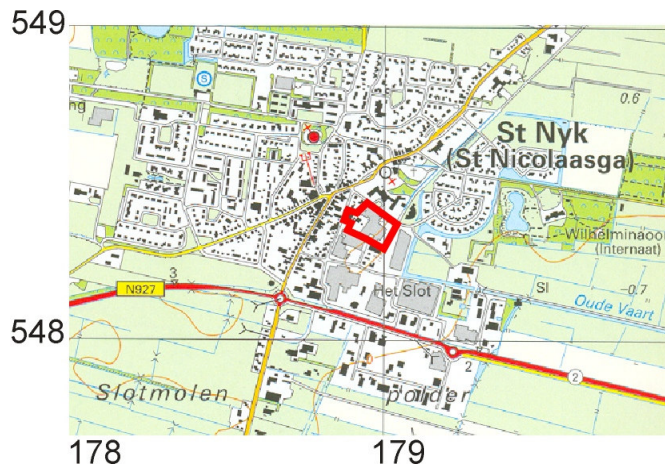
Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare archeologische plus bodemkundige en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het inventariserend veldonderzoek is in de eerste plaats het lokaliseren van eventuele archeologische indicatoren, zoals artefacten, houtskool of afvallagen. In de tweede plaats heeft het veldonderzoek tot doel om de gaafheid van het bodemprofiel vast te stellen om de kans op eventuele onverstoorte archeologische grondsporen te bepalen.

1.2 Locatie en administratieve gegevens

Het plangebied bevindt zich ten zuidwesten van de Stationsstraat (nummers 6 tot en met 16) en ten noordoosten van de weg Kade (zie Figuren 1 en 2). Het terrein bevat een voormalige zuivelfabriek die ten tijde van het onderzoek reeds gesloopt was. In het noordoosten staan voormalige dienstwoningen. De zuidelijke begrenzing wordt gevormd door Kade nummer 5.

Tabel 1: Sint Nicolaasga, De Takomst: administratieve gegevens.

Provincie:	Fryslân
Gemeente:	Skarsterlân
Plaats:	Sint Nicolaasga (St. Nyk)
Toponiem:	De Takomst
CIS-code:	18931
Kaartblad:	15F
RD-hoekcoördinaten:	178,943/548,443; 179,037/548,375; 178,998/548,290; 178,888/548,347
Oppervlakte:	circa 1,3 hectare
NAP-hoogte:	circa 0,5 meter NAP

Figuur 1: Sint Nicolaasga, De Takomst: ligging van het onderzoeksgebied. De begrenzing van het gebied is met een rode lijn weergegeven. [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Friesland 1:25000*. ANWB bv, Den Haag; een blok geeft een vierkante kilometer aan.]

Figuur 2: Sint Nicolaasga, De Takomst: foto van het plangebied, genomen richting het oosten.

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

In het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van de onderzoekslocatie verzameld. Daartoe zijn de in Tabel 2 weergegeven bronnen geraadpleegd. Aan de hand van het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Tabel 2: Sint Nicolaasga, De Takomst: overzicht van de geraadpleegde bronnen.

ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Friesland 1:25000</i> . ANWB bv, Den Haag.
Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) [ARCHIS].
<i>Friese Archeologische Monumenten Kaart Extra</i> (FAMKE) www.fryslan.nl
<i>Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 2.2</i> . College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).
Schotanus, C. 1664. <i>Beschrijvinge van de Heerlyckheydt van Frieslandt</i> . Facsimile-uitgave 1978. De Tille bv Leeuwarden/Theatrum Orbis Terrarum bv Amsterdam.
Stichting voor Bodemkartering, 1982. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 15 West (gedeeltelijk) en Oost Staveren</i> . StiBoKa, Wageningen.
Uitgeverij Nieuwland, 2006. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1926-1934. Fryslân 1 : 25 000</i> . Uitgeverij Nieuwland, Tilburg: 181.
Uitgeverij 12 Provinciën, 2005. <i>Luchtfoto-Atlas Fryslân. Schaal 1:14000</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.
Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. <i>De Atlas van Huguenin: Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50000</i> . Wolters-Noordhoff, Groningen.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992. <i>Grote Historische Provincie Atlas 1:25 000. Friesland 1853-1856</i> . Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen: 143.
Kadastrale kaarten: www.dewoonomgeving.nl

2.2 Resultaten bureauonderzoek

Bodem

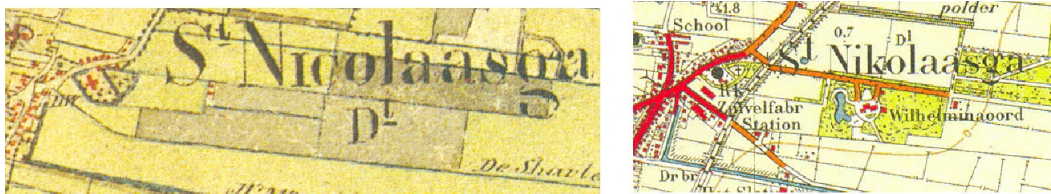
Sint Nicolaasga bevindt zich op een keileemrug. De bodem van het plangebied bestaat grotendeels uit een veldpodzolgrond met leemarm en zwak lemig fijn zand (classificatie bodemkaart Hn21 met grondwatertrap V: gemiddeld hoogste grondwaterstand is minder dan 40 cm en gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 120 cm beneden het maaiveld). In het noordwesten gaat de bodem over in een laarpodzolgrond met eveneens leemarm en zwak lemig fijn zand (classificatie cHn21 met grondwatertrap V). Volgens ARCHIS ligt de top van het Pleistocene zand hier tussen 0 en -4 meter beneden het NAP.

Archeologie

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarden gemeld aan het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Uit de nabije omgeving van het plangebied is wel een vondstmelding gedaan (zie Figuur 3). Het betreft een scherp aardewerk dat tijdens een veldkartering aan het oppervlak is aangetroffen. Het aardewerk is Siegburgs steengoed [ARCHIS-nummer 57168; RD-179,500/548,600; datering late Middeleeuwen B: 1250-1500nC]. Plangebied De Takomst bevindt zich buiten de historische kern van Sint Nicolaasga [ARCHIS-nummer 15111/15F-005; RD-178,810/548,479].

Historische Geografie

Op Figuur 4 zijn twee details uit historische atlassen opgenomen. Halverwege de 19^e eeuw was het terrein nog niet bebouwd, maar in op een kaart uit 1932 is de zuivelfabriek reeds afgebeeld.

Figuur 4: Details uit de historische atlassen van het plangebied De Takomst te Sint Nicolaasga. Links de Grote Historische Provincie Atlas met kaarten uit 1853-1856 en rechts een recentere atlas met kaarten uit 1932.

2.3 Archeologisch Verwachtingsmodel

Het plangebied ligt net buiten de historische kern van Sint Nicolaasga en was in ieder geval tot halverwege de 19^e eeuw niet bebouwd. Gezien de ligging is het mogelijk losse vondsten uit de late Middeleeuwen in het plangebied aan te treffen (een paar honderd meter ten noordoosten van De Takomst is een scherp laat-middeleeuws aardewerk aan het oppervlak gevonden). Deze losse vondsten kunnen scherven aardewerk zijn, maar ook metalen voorwerpen of bot.

De top van het Pleistocene dekzand bevindt zich hier tussen 0 en -4 meter onder het NAP en het dorp zelf bevindt zich op een keileemrug. Het is mogelijk archeologische indicatoren uit de steentijd aan te treffen (bijvoorbeeld verbrand of bewerkt vuursteen, houtskool).

De verwachting is echter dat het plangebied verstoord zal zijn door de voormalige zuivelfabriek op het terrein.

3. Veldonderzoek

3.1 Plan van Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd conform de voorschriften van de Friese Archeologische Monumenten Kaart Extra (FAMKE). De FAMKE schrijft voor het gebied voor de periode steentijd-bronstijd een ‘*quicksan*’ en voor de periode ijzertijd-Middeleeuwen een ‘karterend onderzoek 3’ voor. Dit houdt in zes boringen per hectare.

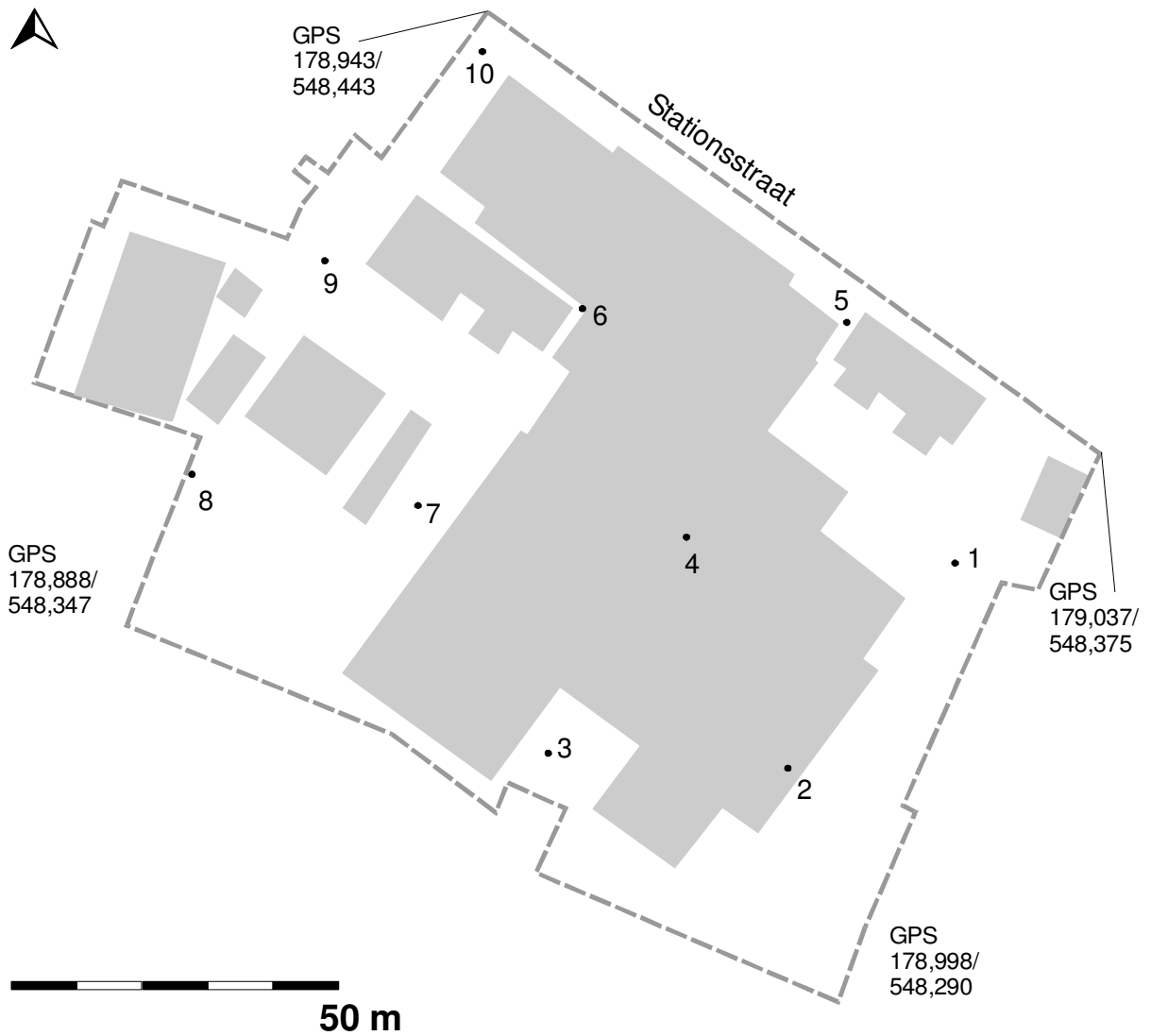
In het circa 1,3 hectare grote plangebied zijn tien grondboringen uitgevoerd met een 3 cm steekguts. Er is een hoofdmeetlijn uitgezet evenwijdig aan de Stationsstraat. Haaks op deze meetlijn zijn vier boorraaien geplaatst met een onderlinge afstand van 35 meter. De afstand tussen de boringen op de raaien bedraagt 40 meter. Op deze wijze is bij een verspringend grid de afstand tussen een boring en de omliggende boorlocaties hetzelfde. Voor een overzicht van de boorlocaties wordt verwezen naar Figuur 5.

Het sediment is in de guts laagsgewijs afgesneden en is onderzocht op archeologische indicatoren. Daarnaast zijn bepaald: diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) en alle overige bijzonderheden zoals roestvlekken, puinresten, grind, e.d. De hoogte van alle boorlocaties ten opzichte van NAP is bepaald met behulp van een waterpasinstrument.

3.2 Resultaten veldonderzoek

Het onderzoek heeft plaats gevonden op 30 augustus 2006. De bovenste laag is sterk verstoord zand en heeft een dikte die varieert tussen 10 (boring 7) en 140 cm (boring 5). In boring 7 wordt deze laag gevolgd door een verstoorde tuinlaag. In het plangebied is van het originele podzolprofiel weinig aangetroffen (geen grijze uitspoelingslaag of A-horizont, geen bruine inspoelingslaag of B-horizont). Op drie boorlocaties is een BC-horizont (lichtbruine overgangslaag in boringen 6, 9 en 10) aangetroffen. Deze laag is echter verstoord. Op de overige boorlocaties werd onder de verstoorde bovenlaag direct de C-horizont (gele zand) aangetroffen.

Voor beschrijvingen per boorlocatie wordt verwezen naar de Appendix.

Figuur 5: Sint Nicolaasga, De Takomst: boorpuntenkaart. De begrenzing van het plangebied is aangegeven met een grijze onderbroken lijn. De genummerde punten geven de uitgevoerde boringen weer. De (voormalige) gebouwen zijn in grijs weergegeven.

4. Conclusies en advies

Plangebied De Takomst te Sint Nicolaasga ligt buiten de historische kern van het dorp. Er zijn geen vondstmeldingen bekend uit het plangebied zelf en in de nabije omgeving is alleen een scherp laat-middeleeuws aardewerk gemeld. De bodem is niet meer gaaf. Het terrein bevat een dikke verstoorde laag, over het algemeen gevolgd door geel zand. In drie boringen werd een verstoorde BC-horizont waargenomen. Er zijn tijdens het veldwerk geen archeologische indicatoren ontdekt. Aan het oppervlak zijn ook geen vondsten gedaan.

Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. De resultaten van het veldwerk voldoen hier grotendeels aan. De bodem is sterk verstoord, hetgeen verwacht werd vanwege de voormalige fabriek. Er zijn geen middeleeuwse vondsten gedaan. Ook steentijd-indicatoren zijn niet waargenomen.

Advies

Op basis van de bovenstaande resultaten concluderen wij dat de kans op archeologische grondsporen in plangebied De Takomst zeer klein is. Er zijn geen aanwijzingen voor pre- of protohistorische bewoning of andere activiteiten aangetroffen en de bodem is sterk verstoord. Beschermende en/of beperkende maatregelen zijn dan ook niet wetenschappelijk te verdedigen. Archeologisch vervolgonderzoek is niet noodzakelijk.

Wij wijzen er op dat indien er bij de uitvoering onverhoopt archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of vondsten worden gedaan, hiervan direct melding dient te worden gedaan bij de gemeente Skarsterlân.

Appendix

Sint Nicolaasga (Fr.), De Takomst
boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN5104